SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятаймо про Україну!

VOL. XCVIII. No. 46. JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, MARCH 9, 1991 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 9-го БЕРЕЗНЯ 1991 Ч. 46. РІК XCVIII.

,,Це ти сто літ показуєш мету і шлях стовпом вогнистим, —
Ми виросли у спадщині Твоїй, як в сяйві сонця листя..."

(Богдан Ігор Антонич)

ВІДЗНАЧИЛИ С. ХМАРУ І В. ЧОРНОВОЛА

Львів. — В газеті ,,За Вільну Україну" ч. 17 за 1991 рік надруковано результати опиту громадської думки для визначення Людини Року України та Людини Року Львівщини.

Поза конкуренцією у розділі анкети Людина Року України виявився народний депутат України та депутат Львівської Обласної Ради Степан Хмара. Друге місце по Україні зайняла Лариса Скорик, третє — Вячеслав Чорновіл.

Зате підсумки анкетування Львівської области показали, що в області перше місце зайняв В. Чорновіл, друге — С. Хмара, третє — Ірина Калинець.

Дальші місця зайняли: Ігор Юхновський, Левко Лук'яненко, Володимир Яворівський, Сергій Головатий, Михайло Горинь, Олександер Ємець, Дмитро Павличко, Іван Драч, Патріярх Мстислав, Митрополит Володимир Стернюк, Ярослав Кендзьор, Леонід Кравчук, Вітольд Фокін та інші.

Члени Контрольної комісії опиту повідомляють, що й тут партмафія не утрималася від обману. Вони надіслали 20 анкет, передрукованих під кальку, де на перших позиціях стоять чітко виведені різнокольоровими фломастерами прізвища Л. Кравчука та В. Секретарюка. Анкети були без зворотньої адреси.

Впадає в вічі і те, що в анкеті стоять переважно прізвища людей, котрі опинилися на гребені політичних подій. Життя сьогодні настільки політизоване, що працівники науки, мистецтва, спорту, виробництва відійшли на другий плян.

В Молдові вводять україномовне навчання

Джерзі Сити, Н.Дж. — Київське радіо подало вістку у четвер, 28-го лютого, що президент Молдови Міркеа Снігур видав декрет про впровадження навчання української мови у школах і про створення україномовних телевізійних і радієвих програм. Тепер батьки в українських поселеннях Молдови матиуть змогу вибрати українську мову, як мову навчання. Учителі для таких шкіл будуть вишколюватся в Україні, а цей декрет може стати прикладом для наслідування в інших частинах СССР, де проживають українці.

В той самий час в Україні працівники державного радіо та телевізії закликають Українську Верховну Раду перебрати контролю. У зверненні, що появилося на сторінках газети ,,Культура і Життя" з 23-го лютого, працівники українського державного радіо та телебачення турбуються частинною приватизацією державної телевізійної мережі. Згідно з надрукованим зверненням, республіканське міністерство зв'язку винаймає деякі телевізійні канали кооператорам і також заплянувало передавати деякі західні передачі через ресупубліканську каблеву телевізію. Підписані під зверненням уважають, що національне телебачення повинно охоронятися від закордонних впливів і повинно підлягати Верховній Раді України.

Округа УНС Аллентавну відбула збори

А. Гарас

Вест Істон, Па. — Тут в суботу, 23-го лютого, у приміщеннях Американсько-Українського Клюбу, відбулися Річні загальні збори Аллентавнського Окружного Комітету Відділів УНСоюзу.

На цих зборах перевибрано, з малими виїмками, попередню Управу, як слідує: голова — Анна Гарас, почесний член Головного Уряду; заступники голови — Анна Саґан і М. Дубик; секретар українською мовою — Стефан Муха, секретар англійською мовою — Катерина Сарджент; касир — Володимир Заґвоський; Контрольна комісія: С. Івасєчко — голова, І. Саґан і Є. Марковчук — члени. Вільними членами обрані: М. Шишка, Катерина Гуцайлюк, Є. Цап. Округа має також почесного голову в особі Михайла Колодруба та двох почесних членів Дмитра Мушастого і Романа Гараса.

Збори відкрито молитвою і на бажання учасників ними проводила А. Гарас. Хвилиною мовчанки вшановано померлих членів в цій Окрузі.

А. Гарас виправдала неприсутніх членів Управи Округи. С. Муха відчитав протокол з попередніх зборів, який прийнято без змін. У звітовій частині голова ствердила, що хоча Округа не була дуже активною, придбано 24 нових членів. Вона сама приєднала 11 членів, забезпечених на суму 43,000 дол.

По черзі звітували інші члени Управи, які підкреслювали своє постійне старання завжди і всюди сприяти УНСоюзові. С. Колодруб ствердив, що завжди заохочував молодь, щоб приступила до праці для УНСоюзу. В. Заґвоський здав звіт зі стану каси Округи. По короткій дискусії, відносно банкового конта Округи, відбувся вибір нової Управи.

Опісля А. Гарас привітала і попросила до слова головного предсідника УНСоюзу Уляну Дячук.

У. Дячук в першу чергу подякувала організаторам за придбання 24 нових членів в Окрузі. Організаторами були: Анна Гарас, 11 членів; Дженіс Мелінічик, п'ять членів, по два члени — С. Івасєчко і Катерина Сарджент; по одному М. Колодруб, Анна Строт, Ірина Бачинська і В. Заґвоський. На жаль в Орузі було п'ять Відділів, які не придбали ані одного нового члена і тому річну квоту виконано тільки на 48%. Помимо здобуття 24 нових грамот, Округа стратила у 1990 році 36 членів.

У. Дячук просила шукати від початку року за проспектами, щоб УНС міг поповнювати свої ряди. Опісля вона зупинилася на важній справі внесення стипендійних аплікацій до кінця

(Закінчення на стор.

Шевченко у його студії, ліногравюра Сергія І. Гришина, 1963

* *
*

Самому чудно. А де ж дітись?
Що діяти і що почать?
Людей і долю проклинать
Не варт, їйбогу. Як же жити
На чужині на самоті?
І що робити взаперті?
Якби кайдани перегризти,
То гриз потроху б. Так не ті,
Не ті їх ковалі кували,
Не так залізо гартували,
Щоб перегризти. Горе нам,
Невольникам і сиротам,
В степу безкраїм за Уралом!

«Орська кріпость, 1847»

НТШ і УВАН вшанували Лесю Українку

Ню Йорк (х.в -ф). — Тут у суботу, 23-го лютого, о год. 4-ій по полудні, Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці та Українська Вільна Академія Наук у ЗСА влаштували вдалу конференцію з нагоди 120-річчя з дня народження Лесі Українки. Вдалою ця конференція вийшла в першу чергу тому, що організатори вміло підібрали доповідачів, які свої дбайливо опрацьовані доповіді зуміли донести до численно зібраної добірної публіки.

Конференцію відкрила і нею проводила д-р Лариса Онишкевич, яка привітала присутніх, а особливо учнів матуральної кляси школи українознавства з Нюарку. З доповідями на конференції виступили: проф. Ася Гумецька з Мишиґенського університету, яка говорила про елементи грецької мітології у ,,Лісовій пісні"; проф. Наталя Іщук-Пазуняк у своїй доповіді представила Матір у поемі ,,Ніобея"; Тамара Борисюк з Київського Інституту Літератури змалювала постать Лесі Українки в совєтській дійсності, а проф. Роман Веретельник з Оттавського університету говорив про поняття нації і війни у ,,Боярині".

Цікаво було слухати логічні міркуваннкя і докази доповідачів у розробленні своїх тем, де було підкреслено цілий ряд проблем, що їх так вміло у своїх творах розв'язувала Леся Українка. Тут підкреслювано самопожертву жінки в ім'я любови, з одного боку, та слабодухість мужчини, як протилежність цьому. Виявлено унікальний погляд на націоналізм, трагічність політично свідомої жінки та її бажання мати вплив на будучність свого народу в протиставленні з пасивністю та браком охоти до боротьби.

Деяке здивування , щоправда, викликало в слухачів твердження про те, що Лесі Українці та її творчості не було присвячено відповідної уваги в її батьківщині та даними підтверджено, що першим звеличником Лесі Українки виявився грузинський, а не український народ.

Кінцевою точкою програми конференції було мистецьке читання уривків з драми ,,Бояриня" у виконанні Лариси Кукрицької і Володимира Лисняка.

Конференцію закрив словами подяки в першу чергу для прелеґентів та зібраної публіки проф. Василь Омельченко.

Злочинність в СССР зростає

Москва. — Міністер внутрішніх справ СССР Борис Пуґо, виступаючи на пресовій конференції, сказав, що минулий рік за кількістю вчинених злочинів виявився найтяжчим за весь післявоєнний період.

Це повідомлення, пише газета ,,Ізвєстія", було підтверджене статистичними даними. Торік вчинено 2,786,605 злочинів, що є на 13.2 відсотка більше, ніж у 1989 році. Серед республік, в яких скоєно найбільше злочинів, — Вірменія, Естонія, Литва, Латвія і Киргизія. Темпи зростання вуличної злочинности становили 5.9 відсотка. На вулицях здійснюється кожний другий грабунок, кожний третій розбійницький напад, кожне четверте тяжке тілесне пошкодження, кожне дев'яте вбивство і зґвалтування. Зареєстровано 7,029 злочинів, здійснених групами. 226 груп мали тісні зв'язки з чиновниками державних установ.

Міністер внутрішніх справ звернув увагу, що указ про спільне патрулювання вулиць, який викликає суперечливі відгуки, не є обов'язковим для виконання. Республіки не мусять притягати військовослужбовців до ,,міліцейської" праці. Міністерство внутрішніх справ СССР не настоює на тому, щоб військовослужбовці брали участь у спільному патрулюванні вулиць. Але, на думку Б. Пуґо, указ має більше прихильників, ніж противників. Нині спільне патрулювання вулиць міліцією і військовими проводиться у 484 містах Совєтського Союзу.

Міністер висловився за створення органів у справі боротьби зі злочинцями, які мають міжреспублікнські зв'язки. Причини ексцесів у Латвії він зв'язав з тим, що міліція там втягнута у політичні ігри. Справа про розформування ризького ЗМОП — загону міліції особливого призначення — не обговорюється, бо цей підрозділ, за його словами, користується підтримкою значної частини населення республіки.

Борис Пуґо сказав, що Московська міська Рада не мала права міняти керівника столичної міліції без погодження з міністерством внутрішніх справ СССР. Поки не прийнятий закон про статус Москви, це право залишається за міністерством.

Кабінет міністрів СССР виділив 1.2 більйона карбованців на підвищення платні працівникам міліції.

РЕФЕРЕНДУМ В СССР — ГОЛОВНА ТЕМА СОВЄТСЬКОЇ ПРОПАҐАНДИ

Москва. — Президент СССР і генеральний секретар Комуністичної партії Совєтського Союзу, яка за всяку ціну хоче залишитися при владі і врятувати імперію від упадку, Міхаїл Ґорбачов, поробив максимальні заходи для того, щоб так званий всесоюзний референдум заповіджений на 17-го березня цього року випав успішно, згідно з пляном всесоюзного уряду.

Телевізійна центральна програма ,,Время" присвятила три години часу в четвер, 7-го березня для з'ясування становища союзного уряду і для перестороги, що, мовляв, зовнішні вмішування до цієї справи закордонних держав будуть трактуватися урядом СССР, як пряме втручання до внутрішніх справ Совєтського Союзу, а всякі перешкоди зі сторони ліберальних і демократичних сил і тих республік, які заповіли свою відсутність в референдумі, каратимуться згідно із законодавством СССР, бо така діяльність є антиконституційна.

Телевізійна програма ,,Время", рупор теперішнього імперського керівництва, закликала прямо голосувати ,,ТАК" на бальоті референдуму, тобто дати свою згоду на затримання теперішнього імперіялістичного стану і засудження всяких самостійницьких тенденцій та незалежницьких аспірацій. Коментатор згаданої телевізійної програми, правдоподібно за одержаною від КҐБ ,,достовірною інформацією", подав навіть до відома глядачам, що совєтська державна служба безпеки розкрила змову проти референдуму осіб з ,,довгою кримінальною минувщиною".

Боріс Єльцин, президент Російської Федерації, критикуючи політику ,,центру" звертав увагу, що існує небезпека для країни, як цілости, і республік окремо, до якої спричинилися кремлівські керівники. Він обвинувачував президента СССР М. Ґорбачова за недержавну тактику поступування, застрашування народів громадянською війною. Керівник РСФСР сказав, що міт про загрозу громадянської війни використовують союзні керівники для того ,щоб черговий раз застрашити народи, відвернути їхню увагу від сьогоднішніх гострих соціяльних й економічних та політичних проблем, виправдати застосування ними брутальної фізичної сили війська і КҐБ, здусити демократичний рух в республіках тощо.

Найбільш гострою проблемою Б. Єльцин назвав проблему занедбалого забезпечення населення продуктами першої потреби, зокрема, харчами. Він обвинуватив союзний уряд в занедбанні міжреспубліканських економічних договорів, які кремлівські керівники повністю зіґнорували, або не прив'язували до цієї справи належної уваги. Єльцин обвинуватив також так звану ,,депутатську групу Комуністичної Росії" у Верховній Раді РСФСР, що вони займаються підривною роботою і прямо перешкоджають нормальній конструктивній праці російського парляменту.

Покищо не відомо, як випаде сам референдум, але шість з усіх 15 республік вже відмовились брати участь в цій імперській комедії. Їхнього голосу, тобто голосу опозиції, не було чути у всесоюзній телевізійній програмі, присвяченій виключно референдумі. ,,Дисидентські" республіки мусіли задовільнитись власними скромними засобами масової інформації, але і тут перешкоджали їм ,,хлопці" з КҐБ, які в цьому мають велику практику.

Заворушення в Іраку тривають

Нікозія, Кипр. — Хоч втікачі повідомили, що частини Республіканської ґвардії придушили повстання в Базрі, другому за розмірами місті Іраку, у четвер, 7-го березня, надійшли повідомлення про те, що сутички там продовжуються.

Втікачі розповідали, що ґвардія при підтримці артилерії і танків розгромила загони повстанців, озброєних лише стрілецькою зброєю і мінометами. Ґвардійці нібито стратили ряд заколотників і розкидали їх трупи по місту для постраху. Однак аятолла Мохаммед Такі Мударессі, який перебуває у вигнанні в Дамаску, заявив, що у Базрі тривають ,,запеклі бої" з частинами Республіканської ґвардії. За словами аятолли, який входить в коаліцію проти режиму Саддама Гуссейна, до заколотників у Базрі приєдналися вояки реґулярної армії. Він заявив, що обі сторони втратили за останню добу в загальному 50 танків. ,,Режим, безумовно, не зміг взяти Базру у свої руки", — заявив Мударессі, який додав, що заколотники заволоділи 14-ма містами від Базри до Ганакіна, розташованого на іранському кордоні.

Виступаючи на пресовій конференції у Савдійській Арабії, Бриґадний генерал морської піхоти ЗСА Ричард Ніл повідомив, що за даними розвідки, на південь і північ від Багдаду тривають заворушення. Іракська опозиція твердить, що повсталі взяли штурмом в'язницю на околиці Багдаду, а аятолла Мударессі заявив, що заворушення захопили два багдадські райони, населені переважно шіїтами.

Курди твердять, що захопили три міста на півночі країни, що знаходяться вздовж дороги, яка веде від Курдистану до Багдаду, і взяли у полон 650 урядових вояків.

Як зауважує аґентство АП, заворушення представляють собою не єдину проблему, що стоїть нині перед Іраком: співробітники ООН заявили журналістам в Йорданії, що в Іраку зростає загроза епідемії холери і черевного тифу.

У СВІТІ

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ Великобританії повідомило, що Ірак звільнив 12 англійських воєннополонених, в більшості летунів. Деякі із звільнених вже прибули до столиці Савдійської Арабії, де вони проходять медичний огляд у військовому шпиталі перед відлетом на батьківщину. Британське міністерство висловило задоволення з приводу цього звільнення.

АҐЕНТСТВО АССОШІЄЙТЕД Пресс повідомляє, що Іракові загрожує епідемія всяких загрозливих хворіб, які можуть знищити велику кількість населення з огляду на брак відповідних медикаментів, питної чистої води, мила, одежі тощо. Спеціяліст ЮНІСЕФ (дитячий фонд ООН) Ричард Рід, виступаючи в Амані, Йорданія, перестерігав в першу чергу перед епідемією холери і тифу, які дуже скоро поширюються з потеплінням клімату в тій частині світу. Літом температура в Багдаді дуже часто досягає 50 степенів за Цельсієм. Згаданий представник ЮНІСЕФ перебував в Іраку в лютому, куди він супроводжав транспорт медикаментів для рятування дітей. Повернувшись він склав докладне звідомлення генеральному секретареві ООН Гавіє Перезові де-Куеярові і просив його поробити усі заходи для збільшення транспортів з медикаментами до Іраку, а також хльору для очищення води і допомоги для реконструкції каналізаційної системи.

В СЕРЕДУ, 6-ГО БЕРЕЗНЯ, був обраний тайним голосуванням новий Кентеберійський архиєпископ, голова Англіканської Церкви. Тим разом 27 єпископів віддали в більшості свої голоси на кандидата Джорджа Кері. Кандидатуру 55-річного єпископа висунула група поступових єпископів ще в червні минулого року, але процес затвердження тривав дуже довго. Архиєпископ Кері очолюватиме 70 мільйонів англійців, членів тієї Церкви, і 2,5 міл. американських громадян, які визнають його зверхність.

НІМЕЦЬКА АВТОМОБІЛЬНА компанія ,,Фольксваґен" підписала договір з урядом Чехо-Словаччини і братиславським автомобільним заводом БАЗ, на підставі якого німці вироблятимуть до чехо-словацьких автомобілів трансмісії й інші частини, а потім пасажирські малі автомобілі. На заводі, який випускає кожного року приблизно 200,000 автомобілів, працюватиме тепер понад 6,000 робітників. Подібні договори із словацьким заводом підписали також інші компанії, між ними американська Дженерал Моторс з Дітройту.

В АМЕРИЦІ

ЛІКАР ТІМОТІ КВІЛ з Рочестеру, Н. Й., признався, що він допоміг своїй довголітній пацієнтці покінчити самогубством. Розповідь вищезгаданого лікаря надрукована у престижевому медичному журналі ,,Ню Інґленд Джорнал оф Медісін". Там він виявляє, що 45-річна пацієнтка, яку називє тільки ,,Діяною", хворіючи на нестерпно болючу левкемію та не бажаючи проходити спроби лікування хемотерапією, звернулася до нього за допомогою. У своїй детальній розповіді д-р Т. Квілл описує спокійне рішення його пацієнтки в порозумінні з родиною та його участь в цьому рішенні, як того, що написав потрібну рецепту на барбітоль (насонний засіб).

У НЮ ЙОРКУ ОРГАНІЗАЦІЯ Об'єднаних Націй повідомила, що висилає до Кувайту окрему комісію досвідчених осіб для перевірки поголосок про вбивства та інші злочини іракців під час їхної окупації. Згадана комісія має також обрахувати заподіяні шкоди майна. Одначе найважливішою ціллю комісії є зібрати дані від кувайтського уряду, гуманітарних та інших організацій щодо людських втрат.

АМЕРИКАНСЬКІ ОФІЦІЙНІ чинники підозрівають, що Лібія будує великий бункер недалеко від хемічної фабрики Рабта для того, щоби заховати від повітряного атакування хемічні та інші компоненти для виготовлення бомб і зброї. Одначе ці чинники признають, що справжніх доказів на це не мають, хоча є частинні докази, що саме ця фабрика розпочала на повну скалю продукцію отруйного ґазу вперше від 1989 року. Уряд Лібії заперечує ці чутки, які вперше появилися на телевізійних новинках у Німеччині минулого місяця та на сторінках американських щоденників.

СЕКРЕТАР ДЕПАРТАМЕНТУ праці Линн Мартін заявила, що Уряд президента Джорджа Буша буде виступати проти пропонованого та профспілками підтримуваного законопроєкту, яким заборонятиметься затруднення нових робітників на місця страйкуючих, як це останніми роками практикував цілий ряд великих компаній. Організовані профспілки ЗСА, які в останніх роках втрачають не тільки членство, але й свої політичні впливи хочуть такий законопроєкт висунути на розгляд Конґресу, не зважаючи на те, що президент Дж. Буш, за порадою своїх найближчих співробітників, на такий законопроєкт мусітиме накласти своє вето.

ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ — УНС

З Головної Канцелярії УНСоюзу інформують, що до новоствореного Фонду Відродження України — УНС вплинуло від членів УНС до суботи, 9-го січня, 5,955 чеків — дивіденд, відсотків від боргових березня, 6,544 чеки добровільних датків на суму

170,150.87

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.
Svoboda: (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Subscription: 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00. UNA members 1 year — $15.00. Change of address — $1.00. Make check or money order payable to "Svoboda".

Postmaster: Send address changes to:
"Svoboda", 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel.: (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00. Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

Що ми?... Чиї сини? Яких батьків?

У своїх „Спогадах", перлині мемуаристики, Петро Григоренко, колишній генерал, професор Військової Академії ім. Фрунзе у Москві, згодом довголітній політичний в'язень і засновник першої опозиційної Української Гельсінкської Групи, пригадує своє дитинство: „... Майже одночасно зі школою з'явилася українська культурна організація 'Просвіта'. Привезли її зі собою учитель історії Онисим Григорович Засуха і його дружина Оксана Дмитрівна... Від них перший я одержав 'Кобзар' і довідався, що написав його великий український поет Тарас Шевченко. Довідався, що і я належу до тієї великої нації, що й великий Кобзар, що я — українець. Цього я вже не забував, хоч не завжди працював на користь своєї нації..." Отже Шевченко навчив його, чий він син. Яких батьків?

Перше видання „Кобзаря" з'явилося у 1840 році і це була тільки невелика книжка із вісьмома поемами. Але вона, — як пише Василь Сімович у передмові до „Кобзаря", ним виданого у 1921 році в Ляйпціґу, Німеччина, — людей геть попереверталo, бо так до Шевченка ще ніхто не писав". Революційний „Заповіт" Шевченка був створений 1845 року. Не відомо, котрий саме „Кобзар" попав у руки генерала Григоренка, але той магічний вплив Шевченкового слова відчуває на собі не один українець і той вплив триває. Коли над свіжою могилою Шевченка Пантелеймон Куліш назвав його „світильником небесним" — то таким світильником Великий Тарас залишився по нинішній день. Володимир Дорошенко, бібліограф, колишній директор величавої бібліотеки Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові перед приходом туди большевиків, говорив про Шевченка, як про невичерпну Криницю... Сам Тарас Шевченко і його „Кобзар" — це і є невичерпні криниці того творчого духу, який і тепер, наприкінці XX сторіччя — найбільш актуальний.

За півтора року, рахуючи від Установчих Зборів Українського Народного Руху в Києві 8-го вересня 1989 року, процес національного відродження України ступає стомилевими кроками вперед. І йде він під прапором Шевченка. Але коли стежити за ходом подій у Совєтському Союзі, то хоч-не-хоч насувається порівняння між національною, — не кажучи вже про державницьку, — свідомість литовців і українців. Порівняння для нас — сумне. Ми, українці, завжди спізнялися — не з нашої вини, а з простої причини політичного поневолення. Це стосувалося і культури.

Щойно в XIX столітті найпершою нашою журбою було здобути визнання української мови, хоч першим твором народною українською мовою стала „Енеїда" І. Котляревського, надрукована вже в 1798 році, а писана якраз в часи тривання так званої „великої" французької революції. Автор „Енеїди", піонер новітньої української літератури, полтавський дідич з козацької колись старшини, поставив своїм зусиллям полк кавалерії як дарунок для війни проти Наполеона, хоч катастрофа походу Наполеона у 1812 році була катастрофою і для України.

Шевченковий гіркий запит: Що ми? Чиї сини? — актуальний по нинішній день. Сьогодні наші замляки на центральних, східніх і південних землях України вже не кажуть, що вони за національністю є „тутешні", але їхня державницька свідомість все ще не може змагатися із свідомістю литовською.

Тому все ще актуальний Шевченко, бо його правда стосується і сучасної ситуації в Україні, і стосується сучасної української людини. Живучи під страшенним терором, наші земляки в Україні були три покоління позбавлені не тільки самозрозумілих на Заході цивілізаційних вигод, але й позбавлені народної пам'яти. Вони не знають свого минулого, не знають правдивої, рідної давньої і новітньої історії, не знають скарбів забороненої донедавна рідної літератури. Але вони знали дещо з „Кобзаря", бо Шевченка до кінця російські окупанти не могли заборонити, і той вогник національної свідомости жеврів у серцях нашого народу і ось тепер цей нарід встає до національного вільного життя.

Шевченко був і є пробудником української нації; він перетворював і перетворює своїм полум'яним, віщим словом українську етнічну масу у свідому націю. І тому щороку у Шевченкові дні у місяці березні складають йому українські люди, в Україні сущі, і розсіяні по всій діяспорі — доземний поклін.

Іван Лесько

ШЕВЧЕНКО І РУСИФІКАЦІЯ

Стоїмо сьогодні перед своєрідним феноменом: прославляємо Шевченка, як національного пророка, що спас український нарід від русифікаційної загибелі, й одночасно після майже півтора століття національного відродження спостерігаємо нову, небувалу хвилю русифікаційного процесу, що їй піддано мільйони людей на рідних землях. Тоді, коли, як твердять деякі шевченкознавці, революційна муза Шевченка не лишила жодного українця байдужим до національного питання, коли його „Кобзар" перевищив десятимільйоновий наклад, — чому тоді та сама муза є наче безсилою в зустрічі з московсько-большевицьким наступом на загладу України?

Русифікаційний процес почався ще від Переяславської угоди, коли Україна, відбиваючись від наступів польського католицизму, шукала захисту в „єдиновірній" православній Москві. В тому часі Хмельницький і його соратники не брали до уваги факту, що кожна релігія набирає національних рис своїх визнавців, й „одновіря" не можна розуміти буквально. Тому й москалі, згідно із своїм автократизмом, „вважали себе одиноким вибраним народом у вірі і навіть не зовсім були прихильні до єдиновірних народів — греків і українців, — каже М. Костомаров. — Як тільки щонебудь різнилося від їхньої народности, то було гідним презирства, вважалося єресcю".

А таких різниць було в українців чимало, і тому Москва зразу після підписання Переяславської угоди заходилася ці різниці усувати — в першій мірі різниці церковно-релігійні. Вже в 1686 році цар переносить Київську Митрополію під владу патріярха Московського, від 1721 року він призначує Київських митрополитів, якими, як і більшість церковних ієрархів на Україні, могли бути тільки москалі. Від 1720 року царський указ забороняє друкувати церковні книги українською мовою, а дозволені книги підводяться на мову російську, „дабы никакой разни и особого наречия не было". Паралельно до церковної, переводиться русифікація всіх інших ділянок українського життя так, що при кінці XVIII століття процес політичної русифікації Лівобережної України можна вважати завершеним. „Рішала не вищість культурна, але державна перевага", — каже М. Грушевський.

Ось чому Шевченко бачив найбільшу трагедію України в тому, що його народ піддався в ярмо північного сусіда, забуваючи все більше й більше про своє минуле, байдужий до нищення національних святощів. „Все замовкло, все сумує, мов руїни Трої"... Первопричину цього трагічного стану бачив він у Переяславській угоді й не міг простити Хмельницькому цієї історичної помилки. „О, Богдане! Нерозумний сину! Подивись тепер на матір, на свою Вкраїну"... „Якби була знала, у колисці б придушила, під серцем приспала!" („Розрита могила").

Україна попала в летаргічний сон неволі й була призначена сусідами на національну смерть — на цвинтар історії.

Кажуть, що справжній раб є той, хто несвідомий свого невільничого стану; коли поневолений нарід уважає свій стан нормальним й ототожнює себе із своїми окупантами. (Не знають навіть, хто вони, чиї діти, ким, за що закуті?). В такому стані перебував український нарід, коли Шевченко своїм „Кобзарем" відкрив йому очі на справжню ролю російської держави-деспота; що москалі — це ніякі брати, а гнобителі-кати, від яких треба визволитися хоч би ціною крови і життя. Тому кликав поет молоде покоління до боротьби за відновлення української держави, бо тільки „в своїй хаті" — своя правда і сила, і воля".

Проте не тільки в російськім уряді і громадянстві бачив Шевченко винуватців цього катастрофального стану України. Причинялися до цього також ті свої земляки, що, вступаючи на посади в російських державних урядах, тонули в багні московського бюрократизму, гордували своїм народом і московщились. Це ті „землячки з цинковими ґузиками", що „чешуть по-московський", — п'явки, що деруть і з батька і з брата. Це „раби з кокардами на лобі, лакеї в золотій оздобі, онуччя, сміття з помела його величества"... І додає Шевченко: „Не вам в мережаній ліврeї, доносчики і фарисеї, за правду пресвятую стать". Плаче за ними й Україна — „за синами на чужій роботі".

Ще гіршими є в очах Шевченка перевертні — те українське панство й інтеліґенція, що перекинулись у ворожий табір, стали недолюдками й помагають москалеві господарювати: катувати матір-Україну та знімати з неї латану сорочку. Вони розпинають Україну гірше ляха, продажні шкурники, що за гроші і чини готові віддати й рідну матір. Тих новітніх яничарів Шевченко дуже ненавидить, а тим, що пруться в чужі землі і там забувають про свою батьківщину й нарід, він посилає проклін, щоб на Україну більше й не верталисъ, щоб там і пропали.

Одначе, мимо такої гіркої дійсности, Шевченко вірив, що нове українське покоління піде за його покликом-заповітом і розіб'є московські кайдани; що „Церква-домовина розвалиться, а з-під неї встане Україна".

Це й сталося, хоч і доволі пізно тому, що царський режим заборонив Шевченкові патріотичні поезії і жорстоко покарав самого поета. До політичної боротьби стануло молоде українське покоління щойно на переломі XIX-XX століть в революції 1917-20 років і здвигнуло незалежну Українську Державу. Та не на довго. Це була, так би мовити, тільки „перша рунда" в боротьбі за остаточну перемогу, перший злет молодого птаха до самостійного життя. „Старший брат" вернувся на Україну, хоч і в іншого кольору уніформі, але з тією самою метою та з іще більше рафінованими засобами русифікації. З нечуваною жорстокістю розправилася комуністична Москва з відродженою Україною: штучним голодомором, примусовим виселенням і репресіями

(Закінчення на стор. 4)

ПРО ЦЕ І ТЕ

Про невмирущу книгу

До нашої редакції, як і до Українського Народного Союзу, приходять тепер численні листи з України. У кожному із них якесь прохання, якась надія на нашу поміч в недузі, чи в прожитті, чи тільки бажання виїхати з України сюди до нас. Чи це не іронія? — ставимо собі тепер часто питання. Стільки років ми мріяли, щоб повернутися в Україну, а наші земляки мріють тепер, щоб з неї виїхати. Але це окрема тема, яку може колись будемо в нашій суботній рубриці ширше розглядати.

Сьогодні у нас в руках рідкісний лист. Він аж з далекої Кубані від лікаря-терапевта, що „лікує нащадків славетних запорожців". Леонід (бо таке його ім'я) не просить про поміч і не хоче виїжджати за океан, але все ж його лист цікавий з інших причин.

„Дуже люблю поезію нашого духовного батька Тараса Григоровича Шевченка. Був би щиро вдячний, якби хтось з братів з-за океану прислав мені повного без купюр ,Кобзаря', виданого там, у Вас!". Ці прості, але зворушливі слова написав він на карточці із пам'ятником Т. Шевченка в Чернігові.

Отже наш далекий молодий земляк не лише читає Шевченка, але бажає вкінці дістати „Кобзаря" без викреслень, без пропущень усіх згадок про славну українську минувшину. Він хоче читати не спотвореного Шевченка, в якому політруки-редактори довгі роки пропускали цілі уступи, а рядки відповідно зміняли, як ось, наприклад, в „Іржавці", „Суботові", „Розритій могилі", „Містерії „Великих льох" та в інших.

Цей лікар-терапевт либонь належить до того покоління українців, що щойно тепер, вже осягнувши дозрілий вік, шукають за правдою, за книгами, які б дали їм ясний історично правдивий погляд на минуле України, щоб вони, пишаючись своєю батьківщиною, могли і інших навчити нею гордитися. Леонід шукає цієї правди у безсмертній поезії Шевченка, інші жадібно вчитуються у кожні спомини, видані в діяспорі, у кожний клаптик історії останніх понад півстоліття, а то і в давніший, їм зовсім невідомий, невивчений у ніякій школі СССР.

Незнаний українець з Кубані просить прислати йому нецензурованого „Кобзаря"; інші земляки постійно просять прислати їм якнайбільше книжок, журналів, газет, з яких вони б могли дізнатися про минулі роки та заповнити прогалину цих „змарнованих років". Кожний журнал, кожна книжка, що появилася друком тут впродовж років нашого поселення, — там іде справді на вагу золота та переходить з рук до рук.

А ми тут? Для нас значення українського друкованого слова постійно меншає, і меншає кількість читачів книжок, що дуже яскраво віддзеркалюється у накладі нових появ.

І навіть ця настільна українська книга — „Кобзар" ледве чи є щоденною лектурою у пересічного українського громадянина.

Часом вона однак може придатися в іншій спосіб. Пригадую добре відвідини перед кількома роками у дуже багатому обстановкою домі заможної української родини. Проходячи крізь численні кімнати, які господиня з гордістю мені показувала, я доглянула „Кобзаря", що... підтримував своїм об'ємом надломану ніжку якогось французького мармурового столика.

О—КА

Т. Шевченко

Доля

Ти не лукавила зо мною,
Ти другом, братом і сестрою
Сіромі стала. Ти взяла
Мене, маленького, за руку
І в школу хлопця одвела
До п'яного дяка в науку.
— Учися, серденько, колись
З нас будуть люди! — ти сказала.
А я й послухав, і учивсь,
І вивчився. А ти збрехала.
Які з нас люди? Та дарма!
Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли; у нас нема
Зерна неправди за собою.
Ходімо ж, доленько моя!
Мій друже вбогий, нелукавий!
Ходімо дальше: дальше слава,
А слава — заповідь моя.

1858, 9 лютого.
Нижній Новгород.

Василь Балядяну

ЯКОГО КОЛЬОРУ ОЧІ У ШЕВЧЕНКА?..

„Будь ласка, подивіться,.. якого кольору очі у Шевченка, бо земляки замовили мені портрет його,.." — писав у квітні 1888 року Ілля Рєпін до П. Третякова, якому належав тоді портрет Кобзаря, створений І. Крамським, бо останній писав портрет поета не лише за фотографією: він устиг багато разів зазирнути у сірі очі свого великого земляка, зустрічаючись з ним у коридорах Академії мистецтв, де почав навчатися за півтора року до повернення Шевченка в Петербург.

Але чому Рєпін звернувся саме до П. Третякова, адже його консультантами були щирі друзі поета — В. Білозерський та Г. Честахівський? Честахівський мав навіть пасмо Шевченкового волосся!

Усі, хто досліджує проблему „Рєпін і Шевченко", цитують лист художника до Третякова, наводячи саме це запитання, хоча й не коментують його.

Мабуть І. Рєпін не хотів повірити художникові Г. Честахівському, що у Шевченка, який мав світле волосся, були карі очі... І на цю разючу рису ніхто не звернув уваги! Отже, саме це змусило його звернутися до російського мецената, аби той подивився, якого кольору очі у Шевченка на портреті, створеному І. Крамським.

П. Третяков, котрий завжди користувався пошаною великого Рєпіна, або забув одповісти художникові, або не мав коли подивитися на портрет... І Рєпін намалював Шевченка з карими очима — та й залишився незадоволений своєю роботою, бо, як сказав Д. Яворницькому, не зумів „відтворити душу" в очах поета.

Замовники теж побачили, що портрет не вдався: йому чогось бракувало... Але чого?... Колір очей на портреті не викликав сумніву, бо в уяві багатьох „справжні" українці мають карі очі. До того ж про карі очі співає наш народ у своїх численних піснях. Проте люди чомусь забувають, що в народній пісні оспівується бажане або рідкісне. Та й у більшости українців очі не карі, а сірі, як у Шевченка.

Але й досі жодний мистецтвознавець не вказав на помилку І. Рєпіна. Навпаки Ю. Белічко, який у своїй монографії „Україна в творчості І. Рєпіна" присвятив чотири сторінки питанню „Рєпін і Шевченко", всупереч самому художникові написав: „на портреті відразу ж привертає увагу погляд вдумливих трохи скорботних очей". І для підсилення свого вислову вчений наводить уривок зі спогадів Л. Пантелєєва про „глибокі темно-карі очі" Шевченка.

Не звернув уваги на помилку І. Рєпіна і коментатор праці Д. Яворницького „Как создавалась картина „Запорожцы" " І. Зільберштейн. Він дуже докладно коментує зустрічі історика з художником під час роботи останнього над портретом Шевченка, заперечує деякі факти, але залишає поза увагою постійне незадоволення художника саме „темно-карими очима" Кобзаря.

Проте не тільки Рєпін допустився такої помилки. Зовсім недавно, у 1931 році, створив геніяльний, з точки зору композиції та колориту портрет Шевченка Михайло Жук (1883-1964). Та стає моторошно, коли дивишся у гарячі карі очі, що перетворюють поета в когось схожого на нього.

Отже, обидва портрети можна назвати портретами Шевченка лише умовно. І говорити про них слід у роботах про творчість І. Рєпіна та М. Жука як про твори не зовсім удалі: Рєпіна підвели ще живі тоді друзі Шевченка, а Жука — спогади друзів і знайомих Кобзаря.

На цьому можна було б і крапку поставити. Але нас непокоїть те, що й упорядники академічної „Біографії Т. Шевченка за спогадами друзів" (К., 1958) та книги „Тарас Григорович Шевченко. Життя і творчість у портретах, ілюстраціях, документах" (К., 1964) не вказують на помилку М. Момбелі, котрий зробив Шевченка брюнетом. А ці книги час до часу перевидаються. Цитуючи Ю. Бєліна-Кенджицького, ніхто не заперечує вигадку, ніби в Шевченка були „густі звої чорного волосся". Не дістало заперечення і визначення кольору очей в Шевченка в спогадах Л. Пантелєєва, уривок з яких наведено у згаданій вже книзі „Тарас Григорович Шевченко..."

Упорядників навіть не здивувало те, що дружина М. Костомарова побачила сльозу „в...сірих очах" Шевченка. Та й на диво спостережливий. І. Турґенєв дивився у „невеликі сірі очі" нашого генія. А, наприклад, К. Шрейдерс говорить, що Шевченкові „сірі очі сяяли неабиякою добротою". І. Микита Савинов милувався „відкритими та ясними сірими очима" Шевченка.

Та чи має це якесь особливе значення?!

Має! І не лише для художників...

Для нас усіх Шевченко, як для древніх греків Гомер, не просто великий чи найбільший національний поет: він є емблемою, прапором всієї нації, тобто її зовнішнім і внутрішнім обличчям, ориґінальність якого визначається ще й кольором очей.

Отже, будемо пам'ятати, що у нашого Шевченка добрі відкриті і ясні, як Божий день, сірі очі!

Тарас Шевченко

АВТОБІОГРАФІЧНИЙ НАРИС

Тарас Шевченко — син кріпака Григорія Шевченка. Народився року 1814, лютого 25, в селі Керелівці Звенигородського повіту, Київської губернії в маєтку дідича Василя Васильовича Енґельгардта. На восьмому році, втративши батька й матір, притулився він у школі в дяка за школяра-попихача. По многотрудним двохлітнім іспитанії подужав він Граматку, Часословець і, напослідок, Псалтир. Дяк, упевнившись у досужестві свого школяра-попихача, посилав його вомісто себе читати Псалтир по усопших душах кріпацьких, за що й платив йому десятую копійку, „яко поощреніє". Та не вважаючи на таку принадну для нього увагу суворого спартанця-вчителя, в один із многих днів (і ночей), коли спартанець-учитель з другом своїм Йоною Лимарем були, як ніч, п'яні, школяр-попихач, без жалю обнаживши задняя свого наставника й добродія, всипав йому добру порцію березової каші та, помстившися донесхочу і вкравши якусь книжечку з кунштиками, тієї самої ночі втік до містечка Лисянки, де й знайшов собі вчителя-маляра — отця диякона, теж спартанця. Терпляче носив школяр-приблуда три дні відрами воду з Тикича й розтирав мідянку на блясі, та не четвертий день утік. Утік він до села Тарасівки до дяка-маляра, славного в околиці тим, що малював великомученика Никиту та Івана-Воїна: останньому для більшого ефекту примальовував він на лівому рукаві дві салдатські нашивки. Отож до цього апеллеса і звернувся школяр-приблуда з твердим наміром перетерпіти всі проби, аби хоч крихту навчитися його великого мистецтва. Та ба! Апеллес, оглянувши уважно ліву долоню приблуди, відмовив йому, як одрізав, не бачучи в ньому хисту не те щодо малярства чи шевства, ніже до бондарства. Згубивши зовсім надію хоч абияким малярем стати, з розбитим серцем повернувся приблуда до свого рідного села з наміром стати за погонича або пасти громадську ватагу та, доглядаючи вівці і свині, читати крадену книжку з кунштиками.

Та й цього не сталося. Дідичеві Павлу Васильовичу Енґельгардтові, що саме тоді одідичив маєток батька свого як нешлюбний його син, треба було меткого хлопця, і обідраний школяр-приблуда потрапив просто в півстрьову куртку, у такі самі шаравари та, напослідок, у покоєві козачки.

Бувши козачком, він нишком зрисовував украденим у конторщика олівцем образи Суздальської школи, що прикрашували панські покої. Мандруючи з обозом за своїм дідичем до Києва, Вільна та до Петербурґу, крав він по заїздах портрети різних історичних героїв, як от: Солов'я розбійника, Кульнєва, Кутузова, козака Платова та інших, маючи думку достеменно скопіювати їх на дозвіллі.

Нагода й дозвілля випали в Вільні. Се було 1829 року, грудня 6-го. Пан та пані поїхали в ресурси на баль. У домі все затихло, поснуло. Тоді він розгорнув крадені скарби та, вибравши з них козака Платова, почав з побожною пильністю копіювати. Уже дійшов був до маленьких козачків, що гарцюють коло дужих копит коня козака Платова, аж ось розчинилися двері, — пан і пані повернулися з балю. Розлючений пан нам'яв йому вуха, надавав ляпасів — за те, мовляв, що міг він не тільки дім, а й ціле місто спалити. Другого дня пан казав кучерові Сидоркові відшмагати його гарненько, що й „булоісполнено сугубо".

Року 1832 в С.-Петербурзі, на невідступну його просьбу, дідич законтрактував його на чотири роки „разныхъ живописныхъ дѣль цеховому мастеру", такому собі Ширяєву. Ширяєв був загарливіший за всякого дяка-спартанця. Та не вважаючи ні на які утиски, ясними літніми ночами втікав він до Літнього Саду зрисовувати там бридкі незграбні статуї — достойну прикрасу Петровського саду. В цьому саді та в той самий час почав він і свої віршотворні етюди. Із численних спроб надрукував він згодом тільки одну баляду „Причинна". Під час одного з таких сеансів спізнався він із художником Іваном Максимовичем Сошенком. З ним він і досі в найщиріших братерських відносинах. За порадою Сошенка почав він малювати портрет з натури акварелею. Для численних спроб терпеливо служив йому за модель земляк його і друг — Іван козак Нечипоренко, дворак того ж таки Енґельгардта. Якось той самий Енґельгардт побачив у Нечипоренка роботу свого кріпака-артиста, що йому, мабуть, дуже вподобалась, бо він почав загадувать йому списувати портрети з своїх улюблених коханок, за що часом і нагороджував його „рублемъ серебра" — не більше.

В 1837 році І. М. Сошенко представив його конференц-секретареві А(кадемії) Мистецтв В. І. Григоровичу, маючи на думці визволити його з лихої долі. В. І. Григорович просив за нього В. А. Жуковського, а В. А. Жуковський, довідавшися попереду від дідича про ціну, просив К. П. Брюлова намалювати його, В. А. Жуковського, портрет для імператорської фамілії, щоб пустити його на льотерію серед царської родини. Великий Брюлов охоче погодився. Поетрет намальовано. В. А. Жуковський за допомогою графа М. Ю. Вєльєгорського улаштував льотерію на 2500 карбованців асиґнаціями. За сю ціну куплено свободу Т(араса) Ш(евченка) року 1838, квітня 22.

З того самого дня почав він одвідувати кляси А(кадемії) Мистецтв і незабаром став одним з улюблених учнів-товаришів великого Карла Брюлова.

Року 1844 заслужив він звання „свободнаго художника", а 1847 року був арештований разом із Костомаровим, Кулішем та багатьма іншими через донос студента К(иївського) У(ніверситету) Петрова*, а 30 травня того

* Без суда і слідства розіслали їх по різних фортецях. (Прим. Шевченка).

(Закінчення на стор. 4)

ТУСМ в обороні України

Нещодавно Товариство Української Студіюючої Молоді ім. М. Міхновського влаштувало семінар і пленум з метою посилити діяльність в обороні національних прав України.

Щорічний зимовий Ідеологічний табір, який ТУСМ організовує з Крайовою Управою Спілки Української Молоді в Америці, відбувся від 26—31-го грудня 1990 року. Понад 80 студентів з Америки і Канади взяли участь у таборі на оселі СУМ в Елленвіллі, Н. Й.

Між темами, які були обговорені на таборі, були: політичні науки, історія, українська визвольна боротьба, ідеологія націоналізму тощо. Особливу увагу викладачі присвятили сучасним подіям в Україні та зрозумінням цих подій на тлі української визвольної боротьби. Викладачами були: д-р Анатоль Бедрій, мґр Роман Зварич, д-р Володимир Зарицький, мґр Наталка Кормелюк, Микола Грицков'ян, мґр Роня Лозинська, Дарка Наконечна та інші.

ТУСМ також відбув свій річний пленум 23—24-го лютого в Дебой, Па., з участю 30 студентів з Ню Йорку, Ню Джерзі, Дітройту та Клівленду. Пленум зорганізували Д. Наконечна, голова ТУСМ, та М. Грицков'ян, ідеологічний референт.

Головною темою пленуму було поширення тусмівського проєкту „Корпусу Волі". В рамках „Корпусу Волі" ТУСМ організовує молодих професіоналістів та студентів, які могли б поїхати в Україну цього літа і там співпрацювати з самостійницькими організаціями для обізнання їх з модерною технологією та способами провадження політичних бюр.

З огляду на поважні кошти пов'язані з цим проєктом, Д. Наконечна закликає українську громаду складати пожертви на окремий фонд „Корпусу Волі". Пожертви можна висилати на адресу кредитівки „Самопоміч", 108 Друга авеню, Ню Йорк, Н. Й. 10003; конто: 5126-00.

Січневі роковини в Байоні

Посадник Байону Ричард Рутковські підписує проклямацію на Січневі роковини. Сидять, зліва: Мирон Сірий — голова Відділу УККА, о. Роман Мірчук — парох української католицької церкви в Байоні і Джерзі Сиrі, посадник Байону Ричард Рутковські, о. Петро Гутр вич — парох православної церкви в Байоні, Люба Бережна. Стоять, зліва: Василь Вінтонів — голова Українського Народного Дому, Анна Вінтонів, Віра Кушнір, Адріяна Кушнір, Ч. Кость, К. Кость, М. Пукас. А. Гумен і І. Гумен, Хмельницький, В. Фесьо, Р. Ендрас, Е. Дворська, Н. Дворський, Софінська і В. Білик.

Заходами місцевого Відділу УККА в Байоні, Н. Дж., 22-го січня відбулося підписання проклямації у місцевій міській Раді. Проклямацію підписав посадник Байону Ричард А. Рутковські у присутності священиків о. Романа Мірчука, пароха української католицької церкви, і пароха української автокефальної православної церкви о. Петра Гутровича, представників діючих організацій на терені Байону та численно зібраних громадян.

Після підписання при відспіванні американського і українського гимнів вивішено український прапор, який повівав протягом тижня на машті місцевої міської Ради.

У неділю, 3-го лютого, 73-ті роковини проголошення української незалежности і злуки українських земель вшановано святочною академією. Свято розпочалось відспіванням гимнів, а опісля молитвою, яку провів о. Роман Мірчук, парох українських католицьких церков у Байоні і Джерзі Сиrі.

Проклямацію, підписану посадником Рутковським відчитала Марієн Куліш.

Дуже змістовну і цікаву доповідь виголосила член екзекутиви УККА Стефанія Букшована, нав'язуючи минуле до сучасних подій в Україні.

До успіху свята причинився дует бандуристів „Гайдамаки" В. Васьків і Лучка, які виконали 9 пісень.

Річі Ендрас прочитав звернення депутата до Верховної Ради України Лариси Скорик відносно подій в Україні.

Дуже гарно прозвучали деклямації у виконанні Йосифа Кушніра, Адріяни Кушнір та Іванни Карлицької.

Свято закінчено молитвою „Отче наш", яку відспівали всі присутні.

М. С.

Збережімо пам'ять про долю жінок-політв'язнів

Український Архів у Варшаві у співпраці з Союзом Українок у Польщі починають систематичні документаційні праці над темою „Українська жінка у в'язницях і таборах Польщі в 1944-1956 рр." Досі встановлено прізвища майже всіх жінок, запроторених у концтабір Явожно. Хочемо зберегти від забуття також пам'ять про долю сотень безіменних досі жінок, наших матерів, які, засуджені за діяльність в рядах Української Повстанської Армії, ув'язнені були в тюрмах Грудзьондза, Кракова, Любліна, Фордону.

Усіх, у кого є інформації, документи, фотографії та пам'ятки, пов'язані з діяльністю жінок у підпіллі, з їхньою долею у в'язницях і концтаборі Явожно, дуже просимо про зв'язок з Українським Архівом. Листи просимо надсилати на адресу: Archiwum Ukrainskie, 00-718 Warszawa, ul. Czerniakowska 73/79.

Володимира Балій
голова Союзу Українок у Польщі
Євген Місило
керівник Українського Архіву

Світова Федерація Українських Жіночих Організацій, підтримуючи співпрацю СУ в Польщі з Українським Архівом у Варшаві, заохочує відгукнутися жінок-політв'язнів, а як потрібно, повідомити їх про цю акцію. СУ в Польщі пише: „Хотілобся, щоб вони переказали нам в спадщині всі свої пережиття, як автентичні свідки тих подій. Ми хочемо видати книжку".

Допоможім їм у цім великім ділі.

Екзекутива СФУЖО

ПРЕМ'ЄР-МІНІСТЕР ІНДІЇ Чандра Шехар зрезиґнував із свого посту, який він займав не цілих чотири місяці. Свій відхід Шехар мотивував тим, що одна з найсильніших індійських політичних партій, Індійський національний конґрес, яку очолює Раджів Ґанді систематично бойкотувала його потягнення. Крім того прем'єр Індії нарікав, що міністри перетворились в маріонеток Р. Ґанді і в такій ситуації уряд не може довше працювати. Ґанді натомість каже, що Шехар є „політичним інтриґаном", який тільки розпалював політичну і релігійну ворожнечу в Індії. Політичні спостерігачі припускають, що до влади в Індії прийде знову політична партія Ґанді, а він сам знову перебере керівництво уряду.

ПЕРЕВОДЯЧИ ЦІЛИЙ РЯД пресових конференцій та звітуючи про події в околицях Перської затоки перед мільйонами американських громадян, генерал-поручник Томас Вілліям Келлі, директор операцій головного штабу американських збройних сил заявив минулого понеділка перед кореспондентами та телевізійними камерами у Пентаґоні, що це його останній виступ. При цьому він сказав, що „хочете вірте, або ні, але мені було приємно переживати з вами усіма цю інтерлюдію". Це так він описав свої короткі звітування у Пентаґоні перед кореспондентами засобів масової інформації про воєнні події в околицях Перської затоки. Генерал-поручник Т. Келлі після 33-річної військової служби відходить на пенсію. Слід відмітити, що він був ключевою особою у виконанні строгої інформаційної політики про воєнні події на Близькому Сході, яку голосно критикували завідуючі телевізійними інформаційними мережами та яку завзято боронили офіційні чинники Пентаґону, як політику конечно потрібну для охорони військових дій, а з тим і збереження життя вояків.

КОМІСІЯ ООН У СПРАВІ оборони прав людини, яка недавно відбула своє засідання в Женеві, Швайцарія, нап'ятнувала іракський режим Саддама Гуссейна, який допустився масових вбивств і катувань кувайтського населення після окупації тієї маленької країни іракськими військами. У працях комісії ООН беруть участь представники 43-ох країн світу. Іракський дипломат в тій комісії зі своєї сторони передав комісії на розгляд цілий ряд документів, у яких говориться про теперішню ситуацію в Кувайті, зокрема вбивства і переслідування палестинців кувайтськими вояками. Проєкт іракського представника не отримав підтримки.

У Свободі з 1-го березня ч. 40 в оголошенні замість квітів подано неправильно прізвище — має бути
НАДІЯ ҐУЛЯЙ (не Ґулей)
Адміністрація

Помер проф. О. Гулей

Кергонксон, Н. Й. — Тут у четвер, 7-го березня ц.р., о 7-ій год. вечора відійшов у вічність, прийнявши Св. Тайни, у лікарні в Елленвіл, Н. Й., на серцеву атаку визначний член української громади професор Осип Гулей, проживши 82 роки. Покійний був професором філії Української Гімназії у Львові та довголітнім викладачем шкіл українознавства на еміґрації.

Св. п. проф. О. Гулей залишив у смутку дружину Зеновію, дочку Марту Леґецкіс з мужем Ричардом і донями Аліною та Венесою сестру Марію Стефанів, сестрінків Романа Рахманного-Олійника з родиною та Стефана Олійника. Про час похоронних відправ, які відбудуться в Кергонксоні, буде подано в наступному числі „Свободи".

Помер В. Потішко

Баффало Н. Й. — Тут у вівторок, 5-го березня, помер на 96-му році життя інженер-економіст Василь Потішко, один з найстарших політичних і громадських діячів українського визвольного руху. Під час української національно-визвольної революції в роках 1917-22 покійний, як член Української Партії Соціялістів-Революціонерів, брав активну участь в працях Української Центральної Ради, а зокрема в організації українських збройних сил як член Українського Генерального Військового Комітету. У 1920-их роках В. Потішко був співучасником тодішнього короткотривалого культурного і економічного відродження в Україні і згодом репресований органами совєтської влади.

Під час німецької окупації України В. Потішко тісно співпрацював з українським протинімецьким підпіллям, зокрема в Києві. Як учасник протинімецької боротьби, покійний взяв участь у Великому Зборі Української Головної Визвольної Ради і став членом-засновником УГВР. У 1949 році Потішко разом з дружиною Галиною переїхав до Баффало, де постійно проживав і до глибокої старости був активним в організованому громадському та політичному житті. Покійний буде похоронений на цвинтарі св. Андрія Первозванного в Бавнд Бруку, Н.Дж., в понеділок, 11-го березня.

Округа УНС...

(Закінчення зі стор. 1)

березня, поширення союзової преси, підшукуванні нових людей до праці у відділах, збірки адрес членства, потребу мати дозвіл на продаж забезпечення, заложення відділу професійних продавців забезпечення, встановлення Комітету політичної акції, плянів відносно 100-ліття УНСоюзу, збірки до Фонду Відродження України — УНС, відкриття пресового бюра у Києві та праці бюра у Вашінґтоні.

По закінченні перегляду праці УНСоюзу відбулася коротка дискусія та подано деякі думи про братську працю Округи.

В пам'ять незабутнього колеґи
бл. п. д-ра мед. Романа Осінчука
складаю 50.00 дол. на Т-во св. Софія.
Родині покійного передаю вислови щирого співчуття.
Д-р Богдан ГАРБОВСЬКИЙ

ПОДЯКА
Дня 31-го січня 1991 р. в Україні упокоїлася в Бозі
наша незабутня
СЕСТРА, ШВАҐЕРКА і ТЕТА
бл. п.
МАРІЯ МЕЛЬНИК,
ур. КОБРИН

Складаємо щиросердешну подяку всім рідним, приятелям і сусідам в Україні за їхні труди і за участь у похоронних відправах, а всім рідним, приятелям і знайомим в ЗСА за вислови співчуття і за пожертви на Богослуження і на харитативно-добродійні цілі замість квітів.

Особливу подяку складаємо Всеч. о. крилош. П. Мудрому за відправлення в день похорону бл. п. Марії Заупокійної Святої Літургії і Панахиди в українській католицькій церкві Пресв. Трійці в Стетен Айленд, Н. Й., а Іванові Гранківському, Михайлові Гранківському і Миколі Заяцеві за відспівання Святої Літургії і Панахиди.

В сороковий день, дня 12-го березня ц. р. будуть відслужені СВЯТІ ЛІТУРГІЇ:
- **в українській греко-католицькій катедрі в Івано-Франківському і в українській греко-католицькій церкві Пресв. Трійці в Дрогобичі, Україна;**
- **в українській католицькій церкві св. о. Николая в Баффало, Ню Йорк;**
- **в українській католицькій церкві Пресвятої Трійці в Стетен Айленд, Ню Йорк.**

Брат — АТАНАС КОБРИН з дружиною КАТРУСЕЮ, дітьми ОЛЕСЕМ-ЗЕНКОМ, МАРІЄЮ-ЛЮБОЮ, АНДРІЄМ-БОГДАНОМ і ІГОРЕМ, і внуками ГАЛИНКОЮ і ЮРЧИКОМ
Стетен Айленд, Ню Йорк

Ділимося сумною вісткою, що 8-го лютого 1991 р. відійшов у вічність на 91-му році життя
наш найдорожчий
БАТЬКО, ДІДУСЬ і ПРАДІДУСЬ
бл. п.
ПЕТРО ГАЛИЧ
нар. на Чернігівщині,
великий український патріот, який активно уділявся у справах української державности, ще на батьківщині та на еміґрації.

Горем прибиті:
син — ГРИГОРІЙ з дружиною ІРИНОЮ, дітьми та внуками в Україні
дочка — МАРІЯ ДУТКЕВИЧ з дітьми та внуками в Мишиґен
син — ІВАН з дітьми в Мишиґен
син — ВІТАЛІЙ з дружиною ОЛЕЮ і дочками в Арізоні
дочка — СВІТЛАНА з мужем ТІТОМ МАРЗОТТО і дітьми в Віндзор, Онтаріо, Канада

ПОХОРОН відбувся 12-го лютого 1991 р. в українській православній катедрі св. Володимира, Віндзор, Онтаріо, Канада. Тіло покійного спочиває на цвинтарі Віндзор Меморіял Ґарденс.

В суботу 2-го лютого, в місті Трой, Мишиґен відбувся зимовий баль, який щороку влаштовує Дітройтський відділ Товариства Українських Інженерів Америки. Вже 32-ий з черги, такий баль в карнавалову пору є подією, на яку чекає українська громада метрополії Дітройту, Канади і сусідніх стейтів. Мабуть на цьому терені нема подібної балевої імпрези, яка може втішатись таким престижем і атрактивністю програми, якою є завжди популярна презентація дебютанток.

Багато років місцем зимового балю було приміщення Українського Культурного Центру, яке завжди задовольняло очікування гостей і вимоги організаторів забави. Цього року відмолоджена управа відділу, щоб оживити зацікавлення задумала більшу зміну. Розраховуючи на ефект атракції нового приміщення і відмінної танкової оркестри, члени комітету придбали балеву залю елеґантного готелю „Меріят" і заанґажували оркестру більшого складу, щось в роді „біґ бенд" із таким репертуаром. І хоча плян не увінчався цілковитим успіхом, бо інша імпреза в українській громаді конкурувала з цією датою, то майже двісті гостей, які прибули на баль, можна було вважати задовільною фреквенцією.

Баль відкрила голова відділу мґр Наталя Левицька. Вона привітала гостей і висловила задоволення, що традиційні презентації є історичною подією в суспільному житті української громади і проявом організаційної діяльности ТУІА в Дітройті. Включаючи цьогорічний баль, за час 32-ох років у програмі дебютів записано 349 молодих панянок, які дорогою презентації були офіційно введені в ряди українського суспільного життя. Відтак вона представила аранжера балю Зенона Чорнія і передала йому дальше ведення програми вечора.

З. Чорній заповів програму дебюту і викликав молодих панянок та їх товаришів забави, називаючи їхні школи, успіхи і пляни на майбутнє. В білих балевих сукнях, прикрашені китицями троянд, молоді панянки кланялися з ґрацією балерин і збирали рясні оплески гостей. Сяйво прожекторів і акомпаньямент оркестри створювали чарівний образ, що нагадував прем'єрний виступ фільмової зірки на сцені.

Зимовий баль Товариства Українських Інженерів

Дебютантки і їх ескорти (зліва, стоять): Лариса А.Шамрай, Марко Стефанюк, Ніна Стецько, Даґ Зажицькі, Харитя Петріна, Марко Брикович, Іна М. Данів, Олесь Марітчак, Катруся Маєр, Марко Гевко, Наталка А. Кордуба, Іван Шаєнко, Христина Стадник, Борис Когут, Христя І. Півторак, Маркіян Карпінський, Юля А. Муж, Ґреґ Санчез, Соня О. Данів. Зенон Заревич; (зліва, сидять): Петро Левицький, Наталя Левицька (голова), Ірини Сеник, опікунка дебютанток, Зенон Чорній, аранжер балю.

Після презентації З. Чорній, вітаючи новий річник дебютанток, напоминав молодих панянок, щоб вони не забували свого походження і підтримували зв'язки з українською громадою і молоддю в Україні.

Слідував тост і перший танок дебютанток з їхніми батьками, а відтак з товаришами забави. По вечері гості забавлялися при звуках давнього, але ще популярного „свінґ" і сучасних танків.

Ще один зимовий баль в історії суспільно-товариського життя Дітройтського відділу ТУІА мав непересічний успіх. Слід признати вклад праці молодих інженерів, членів балевого комітету під проводом його голови мґра Мирона Сеника, добрий провід голови відділу мґра Наталії Левицької і багатий досвід в зорганізуванні дебютової програми Ірини Сеник. Вони вміло вив'язалися з нелегких завдань, беручи на себе відповідальність за непередбачені труднощі і риск можливої невдачі. Бракувало тільки більше колеґ-інженерів, на яких вони розраховували та, на жаль, присутність яких на цьогорічному балі була непомітною. Як і попередніми роками, весь чистий дохід із балю був призначений на стипендійні цілі студіюючої молоді.

Ігор Козак

Телефільм про Енді Варгола

Увечері 21-го січня словацька телевізія показала документальний телефільм „Енді Варгол", що його зняла кошицька студія. В телефільмі мабуть вперше було представлено цього визначного американського художника, як художника українського походження.

Досі в засобах масової інформації його батьків вважали словаками. На цей раз було підкреслено, що і батько і мати Енді Варгола були русинами із села Микова нинішньої Свидницької округи. В цьому селі було знято кілька кадрів, пов'язаних з життям батьків славного американського художника. У фільм залучено і українську пісню у виконанні його матері та показано деякі її листи, вислані нею з Америки до рідного краю. Про життя і творчість Енді Варгола на фоні його творів розповів ректор празької Академії образотворчого мистецтва Мілан Кніжак, який знав його особисто та мистецтвознавець Їржі Сіблік.

Після закінчення телефільму словацька телевізія передала бесіду з представниками міста Меджілабірці Михайлом Турком та Міланом Черевкою про перспективи ґалерії Енді Варгола у їх місті, побудова якої мала завершитися ще влітку минулого року, однак її не закінчено і по цей день.

Меджилабірчани заявили, що представники Фундації Енді Варгола в Ню Йорку обіцяли подарувати у їхню ґалерію 10 ориґінальних картин Енді Варгола та солідну суму на фінансування її діяльности. Картинна ґалерія буде мати характер артистичної студії сучасного модерного мистецтва. Остаточний термін її відкриття призначено на 30-го червня ц. р. На відкриття прибуде і брат покійного художника Джан Варгола.

Знаючи тутешні обставини, я сумніваюся, що й термін 30-го червня буде остаточним.

Д-р М. Мушинка

Шевченко...

(Закінчення зі стор. 2)

винищила свідому частину селянства, поголовно винищила масовими розстрілами українську провідну верству — світську й духовну, починаючи з кінця 1920-их років. „Такого систематичного і розумово розробленого, так неухильно й непребірливо веденого бою з українством як нацією досі не було," — каже Микола Шлемкевич. Іван Драч стверджує, що за багато десятиліть совєтській русифікаційній пропаґанді „вдалося пересадити в масову свідомість потворне поняття, за яким людина втрачає свої кровні корені, свою національність, свою батьківщину лише тому, що розмовляє своєю мовою". Здесятковані розстрілами і залякані большевицьким терором, загнані в матеріяльну нужду люди більше думають тепер про свої матеріяльні потреби, ніж про справи національні. Модерні бюрократи-кар'єристи дбають виключно про своє особисте добро, вигоди й режимні привілеї, — байдужі до потреб України. І тому насувається поставлене на вступі до цієї статті питання: де ж тоді Шевченкове слово, що його він поставив на сторожі свого народу?

До самого Шевченка і його творчости застосував совєтський комуністичний режим більш рафіновані методи боротьби, ніж це робив царський режим. Згідно з партійними настановами, Шевченка змальовують як одного з „революціонерів-демократів", але не пробудителя української національної свідомости і ворога Москви, яким він справді був. Навпаки, згідно із совєтською лженаукою, Шевченко — це „символ багатовікового єднання двох великих культур — російської й української", „трубадур українсько-російського братання". Цілі зграї літераторів і редакторів намагаються знищити зміст і суть Шевченкового слова. Проти його правди і чесноти, відваги й одвертости вони воюють підлістю і фальшем, цензурою і перекручуванням. Так, наприклад, з „Кобзаря", виданого в 1950 році, вони усунули всі вірші з антиросійським змістом — разом 18 віршів, крім 12-ти інших. Те саме зробили вони з ювілейним виданням „Кобзаря" з нагоди 300-ліття Переяславської угоди. Загалом, за період 1939-59 років з багатьох видань „Кобзаря" вони викреслили 1,687 рядків. Виховуючи на так спотвореній біблії молоде покоління, совєтським режимникам удалося зіпхнути велику частину українського народу до рівня етнографічної, національно несвідомої маси. І все це під державницькою вивіскою „суверенної" Української РСР.

Проте, піднята Шевченком понад півтора століття тому боротьба триває. Його справжні ідеї живуть серед нової української провідної верстви, як це доводить діяльність „Руху" і інших політичних партій, маніфестації під синьо-жовтими прапорами в боротьбі за Самостійну Українську Державу. Тому можна вірити Шевченковим словам, що „Правда не поляже", що „Україна встане" та що буде вислухана його молитва:

...Спаси мене,
Спаси мою душу,
Да не скаже хитрий ворог:
„Я його подужав".

Автобіографічний...

(Закінчення зі стор. 2)

самого року з каземату „Третьяго Отдѣленія" Т. Г. Шевченка заслали до Орської кріпости й потім до форту Новопетровського „съ строжайшимъ запрещеніемъ писать и рисовать".

Року 1858 серпня 22 на заступництво графині Анастасії Іванівни Толстої звільнили його з Новопетровського форту та на її ж заступництво „Всемилостивѣйше повелѣно быть ему подъ надзоромъ полиціи и заниматься своимъ художествомъ".

Року 1859 влітку, по довгій і тяжкій розлуці, побачив він свій прекрасний рідний край, кріпаків-братів і сестер та восени щасливо повернувся до Академії Мистецтв, де, завдяки особам, що нею правлять, із замилуванням правдивого художника займається ґравюрою аква-тінта та аква-форта.

По довгих двохлітніх проволоках Головний Цензурний Комітет дозволив йому надрукувати тільки ті з його творів, що були друковані до 1847 року, викресливши з них десятки сторінок (проґрес!).

1860 року.
в першій половині січня.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

П'ЯТНИЦЯ, 22-го БЕРЕЗНЯ 1991 р.

Йонкерс, Н. Й. Річні збори 8-го Відд. Т-ва Подільська Січ о год. 7:30 веч. в приміщенні Дому СУМА при 301 Палісейдс, Йонкерс, Н. Й. Проситься членів прибути, вирівняти належні вкладки та взяти участь у цих зборах. — Управа Відділу.

● РОЗШУКИ ●

Пошукую свою хресну маму **СОФІЮ САЛЕВИЧ.** Вона була дружиною або дочкою священика. Пошукує **Любомир Кушнір**, 3418 Ovion Rd., Philadelhia, Pa. 19154, Тел.: (215) 632-4157. Прошу телефонувати за зворотною оплатою.